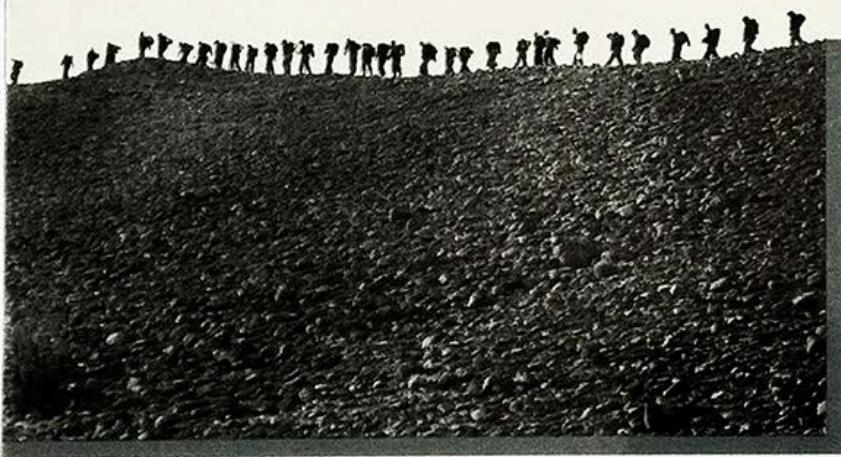
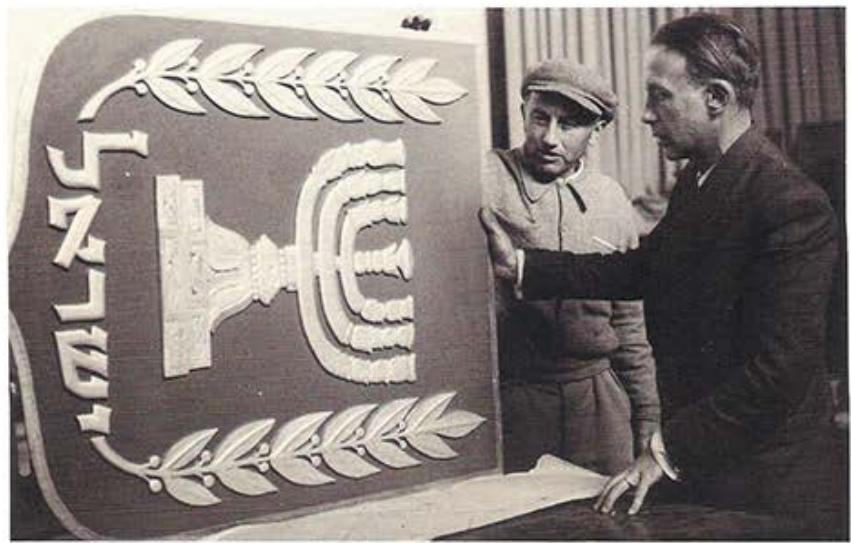

לְחַיִּוָת שָׁמֶן חַלּוֹם

במשכן הכנסת בתל אביב, 1949, צילום: לשכת העיתונות הסטטאלית, ירושלים

הָאָדָם אִינוֹ אֶלָּא שְׁרַקֵּעַ אָרֶץ קְטַנָּה,
הָאָדָם אִינוֹ אֶלָּא תְּבִנִית נָנוֹ מָוֶלֶדֶת,
רַק מִהָּ-שְׁקָלְתָה אִינוֹ עֲזָה רָעָנָה,
רַק מִהָּ-שְׁסָפָגָה עִינּוֹ טְרִים שְׁבָעָה לְרָאוֹת,
כֹּל אֲשֶׁר פָּגַע בְּמִשְׁעוֹלִי-טְלִילִים יָלֶד
מִתְלֶבֶט, נִכְשֵׁל עַל כָּל גּוֹשׁ וְעַי-אַקְמָה,
בָּעוֹד בְּסִתְרֵר נְבָשׁוֹ וּבְלָא-דָע עֲרוֹך
מִזְבְּחָת, עַלְיוֹ יִקְטִיר מִזְדִּי יוֹם בְּיוֹמוֹ
לְמִלְכַת-הַשְׁמִים, לְכֻכָב וּמְזָלוֹת,
וְאַךְ בְּרִבּוֹת הַגִּימִים וּבְמִלְחָמֹת-יִשְׂתָּוֹת,
וּמִגְלָת-סְפִרְתִּי הַלְּכָה מִתְפִרְשָׁת -
וּבָאוֹ אַחֲד אַחֲד, וַיַּגְלֵה פֵשָׁר
כָּל אַזְתָּזָת וְסִפְלָה סְמֵל כָּל הַבָּאוֹת,
שְׁחַקְקָו עַלְיהָ בְּרִאשִׁית בְּרִיתָה -
הָאָדָם אִינוֹ אֶלָּא תְּבִנִית נָנוֹ-מוֹלֶדֶת.

מתוך שירו של שאול טורניזובסקי
"הָאָדָם אִינוֹ אֶלָּא..."

חיל לדוגמא

“דוגמא” לחיל

51 האחים נבריאל ומקסים שפיר, חיל לדוגמא — ביחס לטיירות, לחייל, מודעה פרסומת של אחים בז'ורנו בע"מ — ביחס לטיירות, מטראב" 16.11.1948

53 מתגייסים חדשים, 1948, צילום, אוסף קלירוב, לשכת העיתונות הסטטאלית, ירושלים.

ראודור הסיגריה לדולרנו הגא אחיהם בז'ורנו בעמ'

52 האחים נבריאל ומקסים שפיר, ראודור — הסיגריה לדולרנו הגא, מודעה פרסומת של האחים בז'ורנו בע"מ — ביחס לטיירות, יהלום זהה" 29.12.1949

האחים נבריאל ומקסים שפיר, דורנו דורש ראודור — הסיגריה המובחרת, מודעה פרסומת של האחים בז'ורנו בע"מ — ביחס לטיירות, יהלום זהה" 16.3.1950

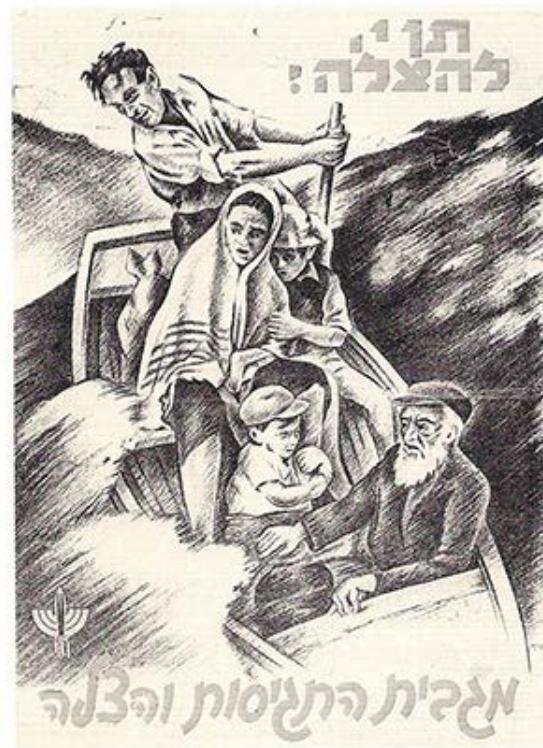
העיטוב שואב את השראהו מן גורפייה הרכבייה. הנער והנערה החרואיים הם וושאי שיל משג הנכף האלטרוי, אך גם מקרמי סכrios של טריות. מוטב סכל כי יופיע בוואריאציות שונות ברופיקה ובחלומים בשנות החמישים.

ראודור הסיגריה המובחרת-אחיהם בז'ורנו בעמ'

69 ר' יעקב רוזנשטיין, שנות הארבעים, צילום אוסף מוזיאון ישראל ירושלים.

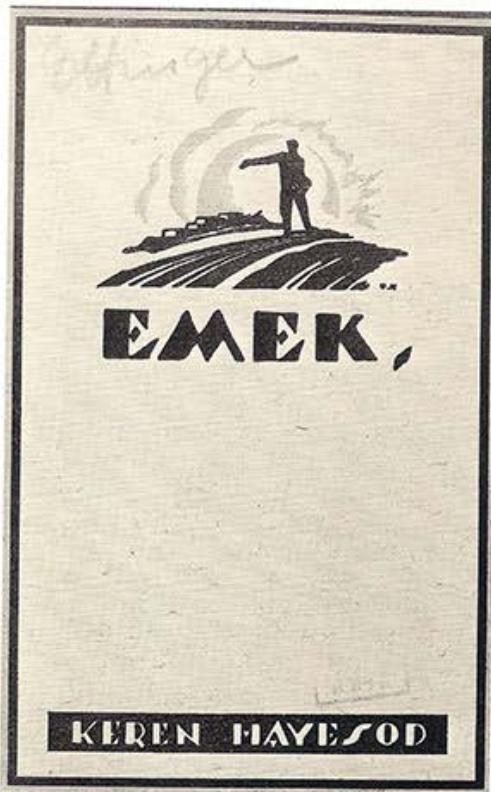
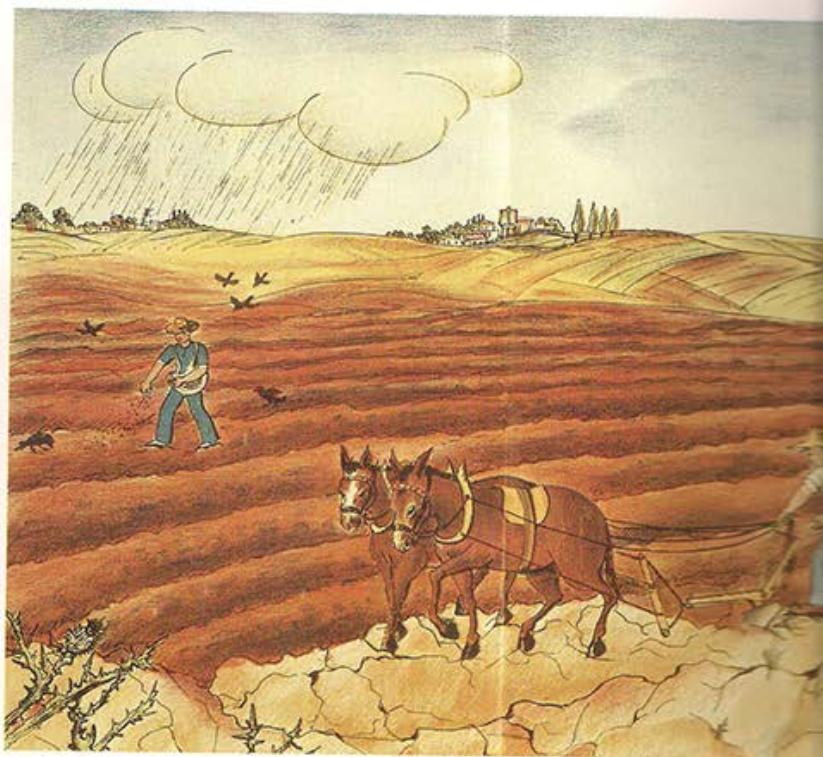
67 האחים נבריאל ומקסים שפיר, תן יד לצללה, כרזה בהוצאה
סנכית החנויות והצללה, אוסף בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי,
נכען רם, ירושלים.

Dafne

20/27 CIGARETTES 30 MILS

114 האחים נבראל ומקס'ם שפיר, מודעת פרסום לשירות
דפוויי, פלטן פוטט, 5.8.1942.

115 עמק יזרעאל, אירון חוברת בהוצאת קרן היסוד
תרפ"ז, אוסף ארכין המכון לחקר התפוצות, אוניברסיטת תל אביב.

116نفس. רדר ודר, כרזה בהוצאה
הו קקל. פיטו אופטס, דפוס אריאלי,
אומד והאנדרטאי, בנה דם, ירושלים.
הנושאים בבעל נתן רעפים הטבולים
את ההתיישבות התקלאית בארץ
בידי מחרמי האידאולוגיה לרווחת
העם.

דפוסה של חילת האט. הצבאי שיכחה בכחות אף יותר זו של איש הברנית. כבאותם אל נלויים חזר ביטויים תינכ'יים כגון 'לבש' בני תפארת' הקוראים לאשה העבריה ללובוש מוד' בגב' ברטיס' רלקצ'ר את הדרך אל הנצחן'. ו'כן היא סמלאת את ההפקה הקלאסית של ימינו' כונן'.

148 האחים גבריאל ומקסים שמיר, בידך לנצח את הדרך אל הניצחון, 1944, כרזה ניוס לא.ס. אוסף מכון לבון — ארכון העבורה והחכון.

149 מודעה לסתירות 'דפונה', פלטני פופס', 17.8.1942.
דפוסה של החילת העברית בסדר הצבא הבריטי מושתקת לחום הפסוטם, שם היא מסמכת בכבודה לכונן רוחם של מוצרים, החל בשם לבישול, עברו דרך מיצ' הדרים ועד לטיירות.

150 ד.ドロיטש, נרשון ב., שנה טובא, מודעה פרטומה לבוחר. י'צ'ר', 'דבּר', 11.9.1942.

במאי
1953

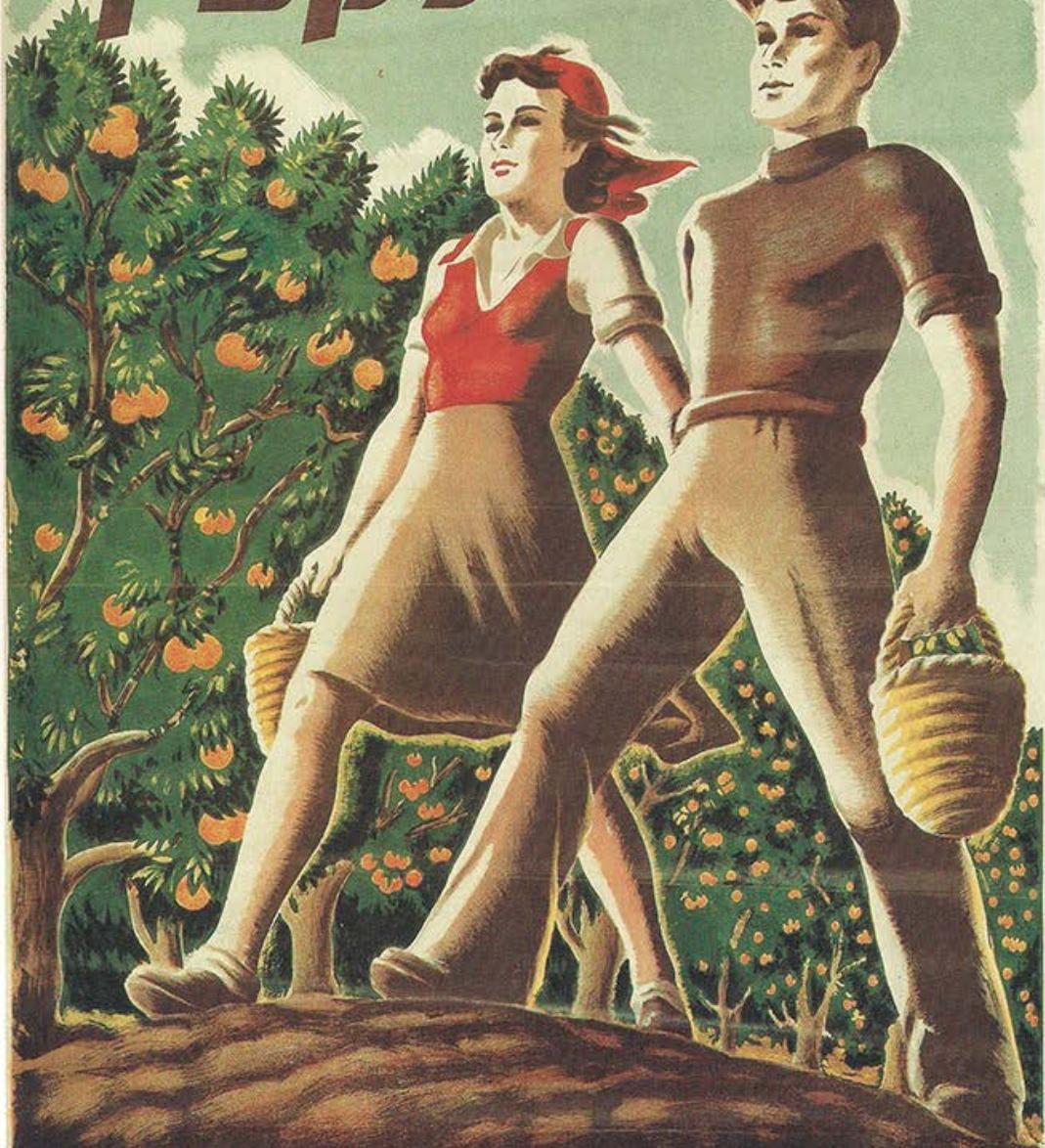
מה יפה-כ' בני חורין אנחנו

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל • המרכז לתרבות ולהסברה

צער וצעירה בפחה היראות לפ' מיטב הפסורה של הריאלים
החברתי הפסיכי: נורם, חoon וועצפה יש, חוש הפוך — אין.

176 האחים נבריאל וקסים שטי, מה יפה כי בני חורין אנחנו,
כחה לרול 1 בספטמבר 1953, ליט. א.קופן ושות', ההסתדרות הכללית
של העובדים בארץ ישראל, סרוכם לתרבות ולהסברה, אוסף סכון
לבן — ארץ העברות והחלוץ.

לקטיף

הדר ארצנו ועשרה

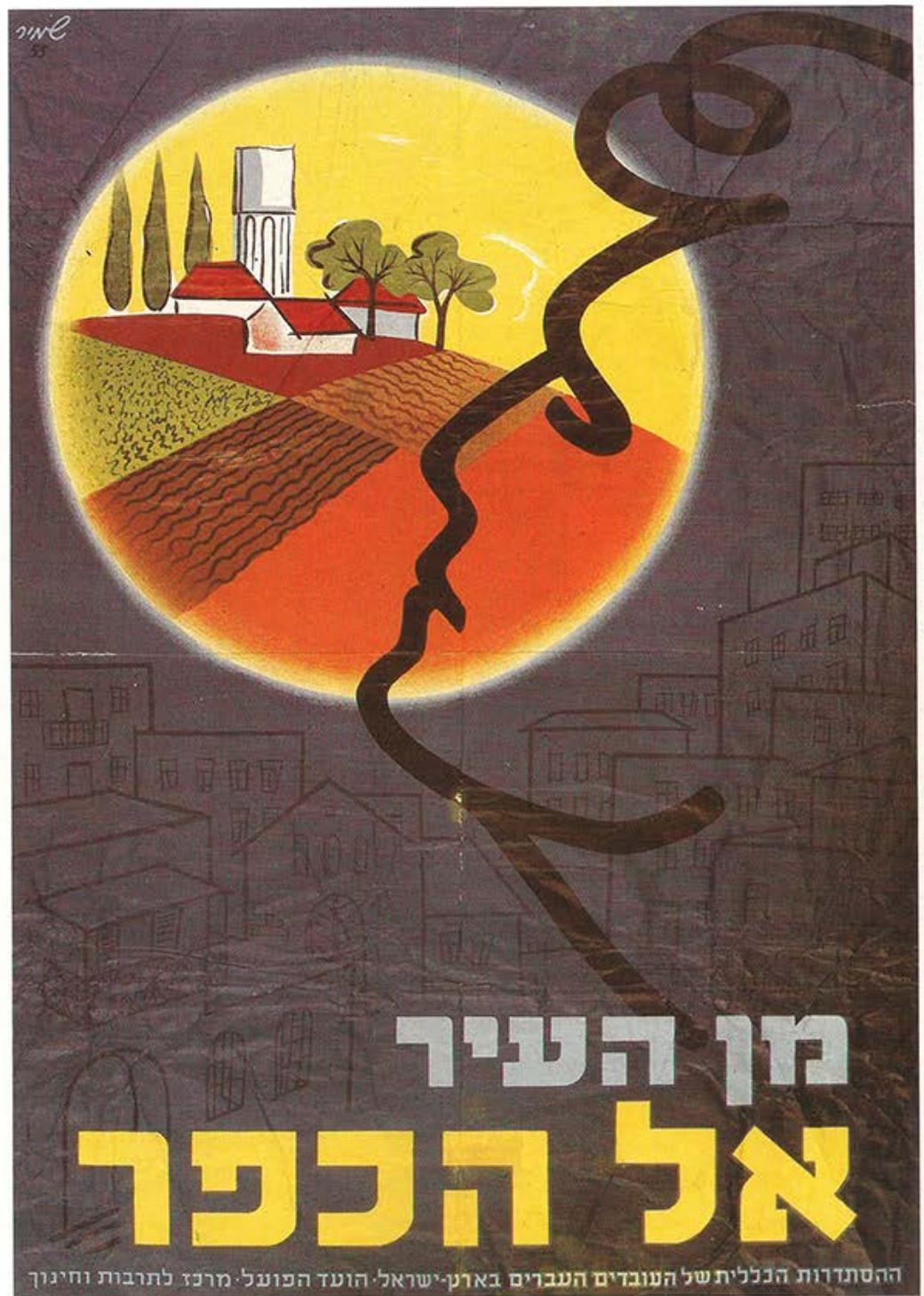
משרד העבודה והבינוי · מינהל כוח האדם

שווים

פרסום אפרוני · מודפס בליטא. אגדתון של מטרופוליטן

198 האחים נבריאל ומקסים שפיר, לקטיף הדר ארצנו ונשורה.
שנות החמישים, כרכה, משרד העבודה והבינוי, ליטו "אביבה",
شار' סוטנפוייר, תל-אביב; אוסף הארכיון הציוני המרכזי, ירושלים.

257 האחים נבריאל וקסטשטיין שפיר, *מן העיר אל הכפר*, 1955.
כרזה בהצאת ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ ישראל, הוועד הפונד. מרכז לחובות וחינוך, ירושה, אוסף הארכיון ההיסטורי והסוציאלי, ירושלים.

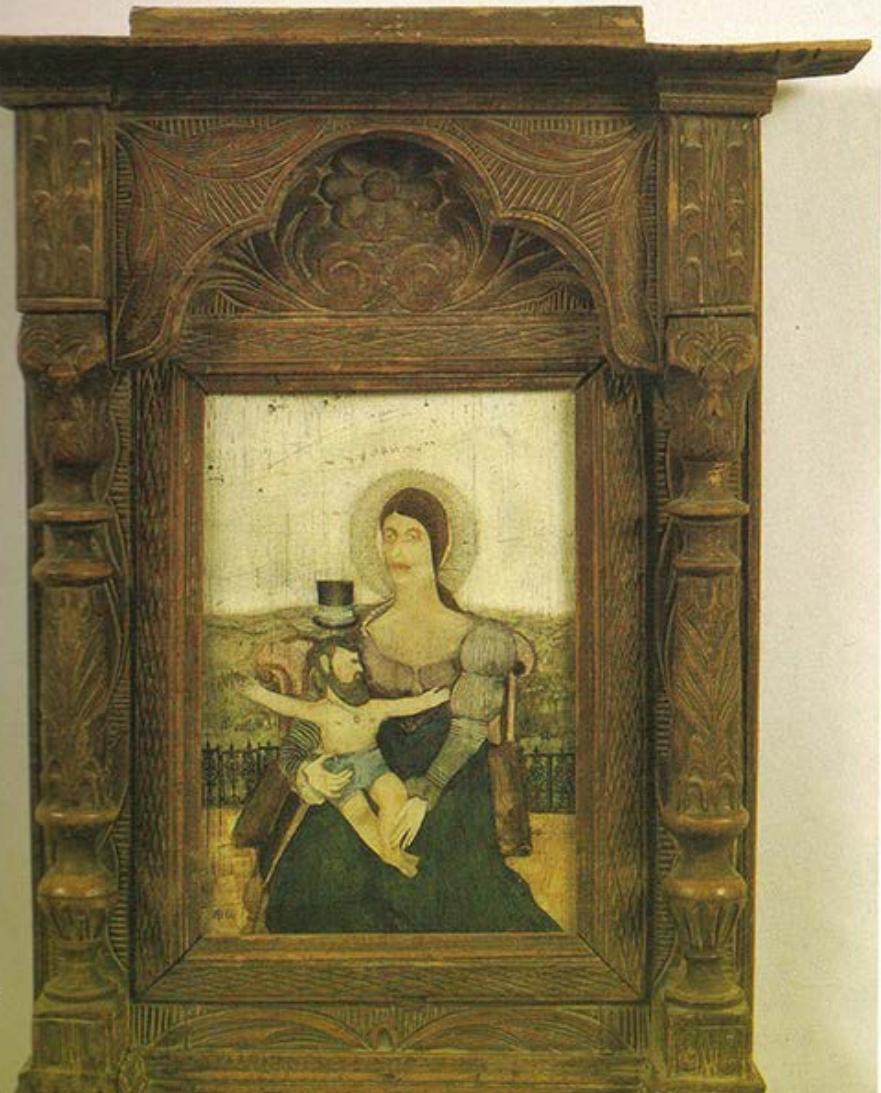
בתקופת היישוב סופיעו קו הגבול כלולוט נרף רק בפרטום הארכויים הירוקויסטיים, שם הוא סכלא תפקר אידיאולוגי. לאחר קום המדינה סרכבה קו הגבול להופיע כສמל למשמעות פסית בפרשיות של משרד הספסלאר, ההסתדרות והחלוץ.

276 האחים נבריאל ומקסים שפיר, באחת ידו עשוה במלאה ואחת מחזקת השולח, כהה דורי 1, במא' 1954, ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ ישראל, הסרכו לתרבות ולחינוך, הפקולטה להסבירה, אוסף פכנן לבן — ארכיון העברורה והחלוץ.

277 נורודמן-קו, נשך לצד'ל — קרן המגן, 1956, כרזה, ליט' — אופרט א'ביבה, אוסף הארכון הציוני הפלבי, ירושלים.

צורתו של "הקו הירוק" וצורת השטח הנתחם על ידו – פרי לחמה עקובה מדם על כל שעיל אדמה – הופכות לסמל בעל משמעות היסטורית ולומית. "הקו הירוק" המצין את גבולותיה של המדינה החדשה, מופיע כמרכיב גרפי מזוהה בבריאות ובפרטומים בנושאי חברה וביטחון (277, 276). מפאי' מאמצת סמל זה לצרכיה, כשם שהיא נהגת לגבי סמלים ממלכתיים אחרים, ואילו מפלגת חירות מוסיפה לשימוש במפת ארץ ישראל השלימה המצינה גבולות אידיאולוגיים (278).

303 בתיה אפולו, לידת החלום הציוני, 1966, שמן על עץ.
אוסף נרום לשטרן, ירושלים.

הצבר – דימוי המשנה פניו

נטישת הערכם הקולקטיביים והעמדת הפרט כziej התייחסות מרכזית מאפיינית את הישראלית של שנות השישים בכלל ואת הנעור בתקופה זו בפרט. תחושה זו זוכה לביטוי בשימוש האירוני שעושה הצירות בתיה אפולו בדמיונו הקולקטיבי השגור של חוץ המדינה (302), בציורה לידת החלום הציוני. שימוש הדגש על הפרט אינה זוכה להקשר מיידי ההנאה הקשישה, שאמות השיפוט שלה עוצבו בתקופת היישוב. זו הסיבה לפער ההולך וגדל בין הדימוי הרשמי האלטיטיסטי של הנעור לבין דימויו הלא רשמי. החיליל הנושאת בגאותה של תפוזים על רקע נוף חקלאי, אשר מופיעה על גבי השטר של חצי-לירה (304) – שהונפק ב-1958 ומצוי בשימוש בשנות השישים – כמו גם הזוג הצער הנראת על רקע קיבוץ בנגב, שעל גבי השטר של חמישים ל"י – הם דימויים רשמיים השיכים לעבר.

צלומי קטיע המזואיקה, מגילות מדבר יהודה והחותמת העתיקה המופיעים על גב שטריו הכספי שהזוכרו (305) – משקפים פן אחר באותו דימוי עצמי רשמי. בהצתו של פן זה נעשו שימוש בתגליות הארכליאולוגיות על מנת ליצור רצף דימויים בין העבר התנ"כי לבין ההווה של ישראל. בעקבות סדרת הכרזות "ישראל ארץ התנ"ך", שעצבה בשנות החמשים, מונפקת סדרת בולי "מועדים לשמחה תשכ"א" (306) השואבת את נושאיה מהתנ"ך ואת סגנון – מממצאים ארכליאולוגיים. שימוש סגנוני מעין זה רוח מאוד בgrafika באופן שנים, בעיקר בכרזות המופצות בחו"ל, כגון כרזות אל-על המוצבות בידי דן רייזנגר (307) ושמואל גורדמן.

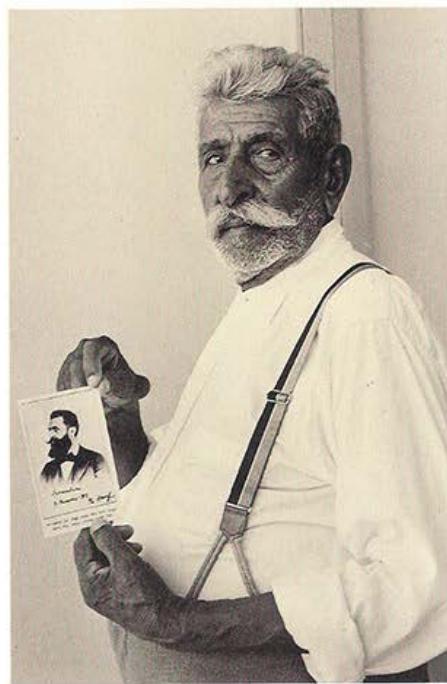
לעומת דימויים רשמיים אלה מואשים הנער של שנים
השישים בינויו ובריקנות, ברדייפה אחר הנאות
השעה (308, 309) ובפרגמטיים, אך החששות אינן
מלות בניסיון לבחון את פני הדברים לאור התהיליכים
ההיסטוריהים והחברתיים שהתרחשו לפני קום המדינה.

תצלומי בני נוער במסיבות "סאלוניות" (310), על
הברזלים" בקרניות רחוב, בבתי-קפה ובסטקיות,
מוספרים בעיתונות וمسפקים מעין הוכחה לביקורת
הנבעת מהנחה בדבר קיימים של ערכים קולקטיביים. השפעתן
אולם, בהקשר ההיסטורי שונים פניו הדברים. השפעתן
של תנועות נדחים לcron' זווית ואת מקומם מחיל' הגינס.
החינוך הנער הולכת וקטנה. החאקי והחולצה
התרבויות המערבית המיוונאת באמצעות הקולונע,
הספרות וכלי התקשרות, נוטלת חלק בעיצוב דמותו של
הנער.

304 האחים נבריאל וספּיר, נחלת על רקע שhort,
סדרת שנות הששים, שי'ם, למשנה, עבר וקוחם ספּילן
הרטויים החלצאים.

שטר של חצי לירה (פיני), 1958, בנק ישראל, סדרה ב', 1971-1958.

302 הנגן של הרצל, דוד יחיה ז'חבי, 1961, צלום,
לשכת העיתונות הספרלאית, ירושלים.

הפרט וההמון

האזורים, הסערות והמתחים החברתיים והפוליטיים במהלך שנות השישים (359) מותרים קהן אדיש. אפרים קישון, נציג הבלתי של הסאטירה באוטו שנים, נתן לכך ביטוי בטورو האישי "בעריב" בדמותו של "האזור הקטן" המייצג את המעמך התרבותי המורכב בעצמי, החולך ומתרחב באוטו שנים. בינו לבין חיקוי המלגלג אך האוחד של קישון, מעמת הציר שמואל בק את סמלי מעמד זה – הסיפון, דוד המשמש והתריסול המתויר ומאידך, עם סמלי החלם החלזי כמנגד המיתמות בדמות ארובות עשנות.

359oki Mozes, קריקטורה 'הנולס הו' 1963 25.9.1963

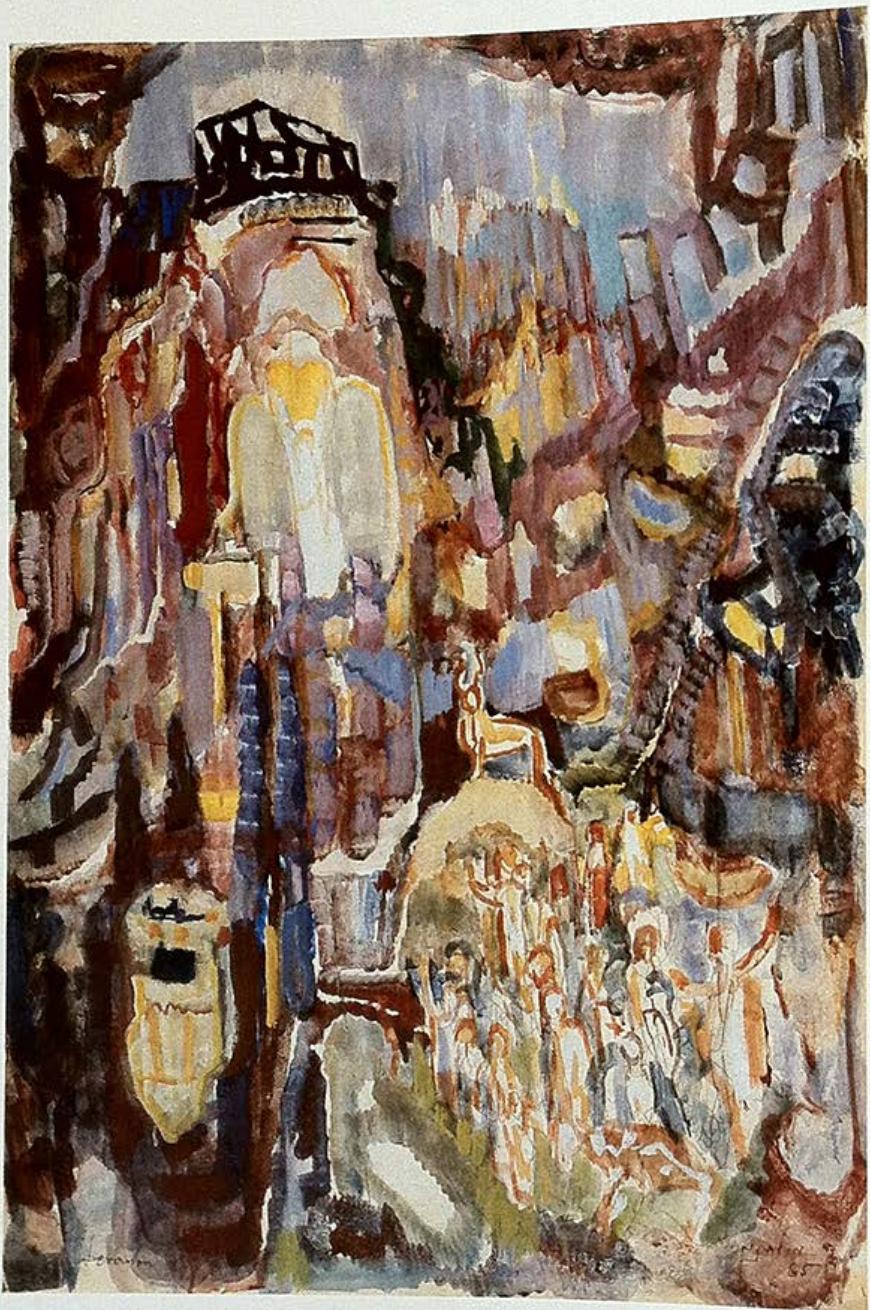
360 שמוֹאל בָּק, שנות השישים, עירן ער ייר אוסף האמן

מרדיי בנין מציר בשנים אלו את ציוויל גנל ההוב (361) בכך הוא עושה שימוש במוטיב ספרותי-תנאי'י השב וועלם בתחום הביקורת החברתית ובכל היבטי החזותי כל אימת נשכפת לחברה סכנה מוסרית – כאשר החומר נראה כנורע על הרוח (362).

הפרט, איש האונניי שנורע לאחר היחשות הערכים הקולקטיביים, נעשה מרכיב מדימי חדש של ההמון בישראל. שתי מודעות תעמליה לבחירות – אחת של המעל (364) ואחת של גחל – המתפרשיות באותו יום ובאותו עיתון⁹⁰, מציגות זהה של ההמון. אחת מהן אף מבטיחה מותכו את הפרט האונניי תחת הססמה "אתה במחנה הגודל". מודעת פרטומת של בית החירות עליית – "העם העם החליט קפה עליית" (365) – עשויה שימוש באותו דימוי עצמו. "העם", "הרוב הגודל" הופכים להיות מטלי אימה עבור האדם הבודד לאחר שחלד "אני" לחיות חלק מ"אננו". תחושה זו בא לידי ביטוי ביצירויות של עוד פיננסר המשעיר גופים גדולים ודו-ממדיים המורכבים ממהמוני אדים אונוניים ומאיימים הבולטים בתוכם את היחיד, כמו גם באלבום הדרפסים 'ארון זאב' (366), פרי יצירתם המשותפת של מיכאל דרוקס וחנן לוין.

הספרות מתחזרת אף היא מן העיסוק בעווית הקולקטיב ופונה אל חי הפרט. את מקום דמותם הستיריאוטיפי של הצבר ושל גנוזותיו מוחלף בספר של פנחס שדה "החיים כמשל" גיבור שהוא "אדם בודד, חי בהסתור פנים, שותק, לבש מלבושים אפורים"⁹¹, דהיינו, אנטיגיבור החיים בעולם הפנימי. לא עוד ביטוי למציאות חברתי אלא לאדם היחיד.

מתוך אותה תפיסה בדבר הפער בין המיציאות החברתיות לבין המיציאות הכספיות, מציר אורי לישץ את סדרת הסכיזופרנים, אשר באמצעותה הרוא מתקומות "ונגד עולות כלפי סוציאליסטים, כלפי עבטים, בעניין השתחים, בעניין הפאשיסטים, בעניין העולם..."⁹² הוא אינו מתאר בסדרה אדים מסוימים, אלא "מצב של אדם, שנמצא בין התומים הטבעיים שלו לבין דברים שנכפים עליו...אנשים אפילו לא יודעים כמה הם נהרסים מזה..."⁹³. הרישום של דמיות הסכיזופרנים יוצר תחושה גופנית כמעט של פחד והזיה המותעמת על רקע הצבעוניות העזה, שכמו מורה על מציאות המנותקת מן הדמות עצמה (367).

השיטוש בסופו החניכי של של הוחב שולח כל איש שפסח חותם סכינה של עבורה זהה או של הנגררת החומר נר רוח עזינו על העטשו על בו קערת וחושת שעיצב שלום סבא ב- 1948 נראה חסונה, אולם דמנאות אחרות מתקווין את התהונה בדבר קיום של קשר אפקואלי לשמשו בסופו וזה, בין רוח ובבריחות של סבא' הסכוות נור טיענה של ספרט לטאילן והסותרת מונעים על עבורה ורבה בראשית שנות החמישים. שיטוש דומה ששה מדריך לבון בעובי של הוחב בשנות השישים בהקשר של בקורת חבורתי.

363 מרדכי לבון, נגעל הזהב, 1965, שמן על בד, אוסף אריאל לבון, ירושלים

362 האחים גבריאל ומקסים שמיר, 1951, כרכה בהצאתה מפלצת פועל ארץ ישראל, ליט אקובון ושות, אוסף ארכון מפלצת העבויה, בית ברל

361 שלום סבא, נגעל הזהב, 1948, קטרח זהובת, אוסף אברהם יעקב, יפו.